

Ozir po svetu.

Bosfor ali carigradski kanal.

Tako se imenuje morska ožina poleg Carigrada, ki zedinjuje marmorno morje s črnim morjem. (Gerško ime Bosfor pomeni po našem goveji brod, ker je po pravlicah starodavnih neka u kravo spremenjena kraljevna, z imenom Io, ta zaliv nekdanj bila preplaval). Ta morska pot na njenem nar ožjem kraju je 2100, na nar širokejem pa 11.400 čevljev široka.

Na evropski strani in scer na zapadnem izhodu Bosfora leži Carigrad (Istambul, Konstantinopol), glavno in stolno mesto (grad) turškega carstva. Vstrie, na azijski strani, je Skader (Skutari), predmestje Carigradsko.

Dardanele.

Ožina morska med egejskim in marmornim morjem se imenuje Helespont. Dolga je 8, široka čert do 1 milje. Uterjena je s 4 gradiči, ki se zovejo Dardanele; dvoje njih leži na evropski, dvoje pa na azijski strani. Terdnjave te so ključ in obrana Carigrada, ker branijo prihod do njega.

Okolica Helesponta je verlo znamenita, ne samo zavolj lepote in tverdine, temoč tudi iz povestnice nam je znana. Ondi je namreč silni Kserkses, kralj perzijski, most bil zagradil, prevēsti vojsko svojo nebrojno, in podjarmiti Grecijo, kar pa ni dosegel (leta 480 pred Kristovim rojstvom.)

Sinope.

Ker se od tega časa, kar so Rusi Turkom toliko bark sožgali, mnogo govori od mesta Sinope, kjer se je to zgodilo, naj povemo kaj malega od tega sedaj zgodovinskega kraja.

Mesto Sinope (pri Turkih Sinub) leži v Anatolii (Mali Azii) na severnem bregu črnega morja na cesti iz Carigrada v Trebisondo (Trapezunt), se prištevava k velikemu pašaliku Angorskemu in ima 8 do 10.000 prebivavcev. Mesto je postavljeno na ožini otoka, ki se v morje raztega. Luka leži na vshodu mesta, varje jo vterjeni nasip, in branijo jo baterije na gradbah, veliko in močno štirivoglato zidovje, ki spominja na čase gerških cesarjev. Na zapadu je druga luka, imenovana Ak-liman (luka bela). Imenitno je bilo mesto to zavolj brodarne (arsenala), kjer so Turki izdelovali svoje vojaške barke (brodove); ta brodarne je edina bila razun Carigradške. Tu so se tesale fregate in veliki brodovi. Okoljno pogorje daja tudi les, ki je prav dober za barke. Inženirji so večidel tujeji v službi turški, delavci so Gerki, ki dobivajo po 15—18 krajc. plačila na dan. Gradbe Sinopške luke pa so bile v naj slabšem stanu. V letu 1808 je poslanec francozki, spoznavši imenitnost tega mesta, poslal tje dva francozka dostojnika in dva poddostojnika, da bi gradbo popravili. Njih perva skerb je bila, postaviti baterije na koncu predgorja, da bi branile vhod v luko. Dalje so postavili nekatere manjše gradbe, ktere pa niso bile dovolj dokončane. Te gradbe se čez 40 let niso nič popravile. Rusi so napadli Trebisondo v letu 1807, so pa bili zapodeni, in ker se ni pred mestom Sinope nikdar sovražnik prikazal, so mislili Turki, da je ondi varno pribežališče; al strašno so bili goljufani zavolj svoje zanikernosti. — Mesto Sinope je postavljeno iz staviva nekega bivšega gerškega me-

sta, iz ostanjkov Mileških, ki je stalo na ožini, kjer zdaj stoji Sinope. Bilo je rojstni kraj Diogena, glavno mesto Mitridata. Lukul ga je v svojo oblast dobil v 71. letu pred Krist. rojstvom. V hišah so vzdani gerški in paflagonski napisi, raztolčene sohe itd: Sinope, kakor vse druge mesta v Mali Azii, nekdanj tako premožne in v izobraženosti naj perve, so, kar so pod vlado turško, v naj revnišem stanu.

Slovanski popotnik.

* „Neven“, lepoznanški zabavni in podučni list, izhaja letos v Zagrebu na stroške „matice ilirske“, in izrečeno je vredništvo dobroznanemu gosp. Jos. Prausu, bivšemu vredniku „Südslav. Zeit.“ Novi gosp. vrednik, ki je vēs mož za to, da se dvigne edini lepoznanški časnik na Jugoslavenskem na večjo veljavo, je razglasil vodila, po kterih če postopati v vredovanju omenjenega lista, in iz kterih previdimo, da bo — z edino izključbo politike — obsegal vse vejice, ki sestavljajo obširno drevo krasnoslovja v prozi in poezii, in bo donšal mnogoverstne podučne in kratkočasne (zabavne) sestavke tudi za ženski spol. Slovstvo (literatura) jugoslavensko sploh bo našlo obširno mesto v „Neven-u“, kteremu pod novim vredništvom pošljemo serčno „dobro došlo!“ Cena za celo leto po pošti mu je 5 fl.

* Tretji natis predelane in popravljene Janežičeve slovenske slovnice za Nemce za šolski in domači poduk pod naslovom: „Leichtfassliche slovenische Sprachlehre für Deutsche zum Schulgebrauche und Privatunterrichte von Anton Janežič“ je prišel te dni v Celovcu na svetlo. Bukev, ki so doživele v kratkem troje iztisov, ni treba na dolgo priporočevati; že to, da sta se dva iztisa tako hitro pokupila, je djansk dokaz, da neutrudljivi gosp. pisatelj je dobro vstregel tistim, ki se želijo učiti prelepi naš slovenski jezik.

* Česki pisatelj gosp. Erben je spisal knjigo pod naslovom „diplomatar“, ki se ravno natiskuje. Ker je delo obširno, bo prišlo še le čez nekatere mesce popolnoma na svetlo.

* Gosp. dr. Fr. Ladislav Rieger izdeluje v českem jeziku statistiko austrijskega cesarstva.

* Kollarova „Slavy dcera“ je neki Slovak predstavil v nemško in jo misli v Olomucu na svetlo dati.

* Presv. cesar je blagovolil napraviti stolico madjarskega jezika na praškem vseučilišču.

Novičar iz austrijskih krajev.

Iz Tersta 13. jan. Nobena novoletnica nas terzaških Slovencev ni toliko razveselila, kakor tista, ki so jo „Novice“ perve oznanile, da so namreč milostljivi knezoškof Ljubljanski obljubili pomoč k izdanju popolnega, nam tako potrebnega slovenskega slovnika. Slava, slava, in hvala Jim! — Velike zasluge si bo pridobil tudi vsak, ki bo pomagal na kakoršno koli si bode vižo, da se to imenitno delo kar je naj bolj moč popolnoma izdá. Težavno je scer delo, pa nemogoče ni. Naj večjo težavo so premagali presvitli knez.

Nujte drugo veselo zgodbo: Nek učenec tukajšne gimnazie, Slovenec po rodu, je prošnjo vložil, da bi bil oprosten se učiti slovenščine; al sl. šolska vradnja ga je zavernila in mu ukazala, se učiti slovenskega jezika in se vsim, predpisanim preskušnjam podvreči. Tako je prav. Slava šolski vradnji! Ako bi se take nespametne prošnje vliševale, ne bo konca tistih izgovorov, kterih v kancelijah slišimo, ako je treba pisati slovenski in razumeti jezik domači.

Drave prebivajoči. Predlog ambi je tudi Latinec rabil, ker se mu je glajše glasilo, kakor latinski Circumdravi. Ravno v zemlji Ambidravov nahajamo na rimskih spomenikih nar več čisto slovenskih imen, kakor Cuca, Cutio, Plocamus, iz indoslavenskih phallorgij prejetih. Glej naš spis „o Ambidravih.“

Tretja vesela novica je, da se je visoka vlada usmilila nesrečne siromaščine Istrijanov; cesarske barke jim vozijo žita, in tudi ljudomili teržaški bogati kupci so jim milo pod pasho segli, ker zanje pobirajo žito in dnarje; več njih je 100 do 500 fl. na oltar ljudoljubja položilo. Bog jim poverni!

Iz Notrajskega 13. jan. Da so pri kopanju železne ceste blizu Urém jamo našli, ki je Postojnski podobna, in veliko vode v sebi ima, Vam je menda znano. V Planinskem okraju se je pa ena zgodila, ki jo bo dobro v „Novicah“ razglasiti. Neki gospodar pride s svojim vozom iz Tersta proti domu, in ima na vozu dobro skrit polič špirita, s katerim misli doma bolno živinče celiti. V Planini izroči voz in živino svojemu 20 letnemu sinu s poveljem, da naj se pelje domú, in naj nič ne postaja, oče pa gre po svojih opravkih na drug kraj k sodii. Sin, sicer pošten fant, je žganje silo rad pil, in primeri se, da je skriti cvet na vozu našel. Napije se ga do dobrega. Neki znanec po tisti poti pridši ga je še vidil, ko je na kolenih iz potoka vodo pil, drug človek pa, ki mu nasproti pride, ga že dobí na legnarjih znak ležečega, in ko ga praša, kaj mu je, mu odgovori: „Boln sem“. To je bila zadnja beseda nesrečnega mladenca. Domú ga prinesó, za pijanega ga imajo, in skušajo mu s kofetom, mlekom in drugimi domačimi rečmi pomagati, — ali vse je bilo zastonj, preden je 24 ur preteklo, ga je smertna kosa zadela.

Iz Ljubljane. Nemškega gosp. inženirja Prajšna, kateri zavolj drenaže na Krajsko poklican je čez zimo v Ljubljani ostal, je kmetijska družba naprosila, da po dovoljenju c. k. šolske oblasti bode v Ljubljanskih šolah (v 3. klasu realne šole, v 2. nadstropju, kjer so nekdanj bogoslovske šole bile) ob nedeljah dopoldne od 10. do 11. ure ob kratkem in djansko razlagal obdelovanje travnikov ali senožet, namreč: kako vodo napeljevati na nje, in kako močirnem moče jemati brez drenaže in z drenažo. Kmetijska družba se nadja, da naši kmetovavci in posestniki travnikov, pa tudi drugi, ki bi utegnili kadaj posestniki biti, bojo radi prišli poslušat to razlaganje, ker smejo prepričani biti, da se ne bojo kesali za to uro. Če pride dovoljenje od c. k. deželne šolske oblasti že te dni, bo začetek prvo prihodnjo nedeljo, kar bomo oznanili v sabotnem listu.

Novičar iz mnogih krajev.

C. k. ministerstvo notrajnih oprav je ukazalo po vsih deželah pozvediti in prevdarjati: kako bi se dala v prid kmetijstvu postava osnovati, da bi vsak kmetovavec zamogel svoje posestvo bolj vkup spraviti (arondirati) po zameni kakšnih deleč od njegovega posestva ležečih delov z drugimi, ki so tikama ali blizo njegovega zemljiša. Vsak previdi, kako pripravno in neizrečeno dobro bi na vsako stran bilo, ako bi se grunti lepo vkup zložili, al težavno bo o tem pravo zadeti in zlasti termaste glave pod en klobuk spraviti; le po natančno prevdarjeni in po okoljšinah mnogoverstnih dežel osnovani postavi se zamore to zgoditi. — Po ukazu c. k. ministerstva se ne bojo vlishale prošnje za izpušenje iz vojašine (soldašine), ako se uzrokom za izpušenje prošnika že pred uzetjem v vojake (pred ascencijo) ne pridobí obveljava. Naj tedaj v vojake preklicani fantje ali njih stariši ali žlahtniki berž takrat, ko se napravljajo konskripcijski listi, ne zamudé na pravem mestu razodeti svoje domače ali druge okoljšine. — Vsled cesarske postave, po kateri naj se jemljejo nižji vojniki po prestani vojaški službi za hlapce, posle, stre-

žaje itd. v civilne službe, se je prerajtalo, da v kancelijah, pri železnicah itd. je tacih sedaj edino le do-
služenim vojakom namenjenih služb 25.300. — Vladni Dunajski časnik je naznanil, da vlada za zdaj še ne misli vzeti dnarja na zajem (na pósodo), za prihodnje pa je že vse zagotovljeno za poravnavo deržavnih stroškov. — Na Dunaji si bojo judje zidali nov velik tempelj, kterege stroški so prerajtani na 300.000 fl. — 12. dan t. m. je v Veroni gosp. maršalu Radecki-mu umerla žena, rojena grofinja Strasoldova. — V Eberswangu v gornji Austrii je unidan neka kmetica po zmoti osolila emoke z mišico namesto s soljó in je tako zavedala sebe, svojega moža, svojega gosta in troje otrok. To je zopet žalosten dokaz, kako nevarno je mišico postavljati po kuhinjah! — Sliši se, da tudi na spodnjem Štajarskem v okrožju Mariborskem se je prikazala nesrečna goveja kuga. — Sedaj se je začela huda vojska med Rusi in Turki v mali Valahii. 6. dan t. m. je pri vasi Četate, ki leží ob Donavi pol drugo uro od Kalafata, napadlo 18 000 Turkov, večidel konjikov, Anrepov oddelk rusovske armade; ker je izzačetka rusovska ondašnja armada znesla le 6000 vojakov, so zmagovali Turki; ko je pa kmalo pritisnilo več rusovske armade, se je vnela tako huda bitva, ki je terpela tudi drugi dan, da je 3000 Turkov deloma ubitih, deloma ranjenih in vjetih bilo, med kterimi tudi neki paša; koliko je Rusov padlo, se ne vé. Konec te bitve še ni popolnoma znan, ker poznejše telegrafno naznanilo pravi, da so Turki 8. dan t. m. z vso silo spet ponovili napad in 9. t. m. posedli Četate. Berž ko ne je huda vojska zdaj že tudi pri Kalafatu, kjer se bote armadi naj huje prijelo. 3. dan t. m. so odrinile tudi vse vojne barke angleške in francozke na černo morje; poveljnika zedinjenih bark sta pred odhodom na černo morje poslala naznanilo Rusom v Sebastopol, da angleško-francozko brodovje gré tje varovat turški svet in turške barke. Ne vé se še, kaj bo rusovski car rekel k temu početju; za gotovo pa se že pripoveduje, da je car overgel vsako vtikovanje družih vlad v razpor, ki je le med njim in turško vlado; rekel je car, da ne tirja od Turčije nič česar bi po obstoječih pogodbah ne imel pravice terjati; ako se vdá turška vlada temu, naj pošlje pooblastenca v Bukurešt, da se sklene mir. — Serbski knez ne bo tistih 2 pisem razglasil, po kterih je turška vlada vničila varstvo rusovsko nad knežijo serbsko. Odstavljeni knez serbski Miloš stanuje sedaj bliza Srbije na gradovih, ki jih ima v mali Valahii. — Ravno končavši „novičarja“ pride telegrafno naznanilo v Ljubljano, da po strašni bitvi so Rusi Turkom vzeli Kalafat.

Stan kursa na Dunaji 16. januaria 1854.

Obligacije	5 %	92 ⁷ / ₁₆	fl.	Esterhaz. srečke po 40 fl.	79 ¹ / ₂ fl.
deržavnega	4 ¹ / ₂ %	81 ⁷ / ₈	„	Windišgrac. „ „ 20 „	27 „
dolga	4 %	72 ³ / ₄	„	Waldstein. „ „ 20 „	— „
	3 %	55	„	Keglevičeve „ „ 10 „	10 ³ / ₈ „
	2 ¹ / ₂ %	46	„	Cesarski cekini.	5 fl. 42
Oblig. 5 % od leta 1851 B	110 ¹ / ₄	„		Napoleondor (20 frankov)	9 fl. —
Oblig. zemljiš. odkupa 5 %	88 ¹ / ₂	„		Suverendor	16 fl. —
Zajemi od leta 1834 . .	228	„		Nadavk (agio) srebra:	
„ „ 1839 . .	133 ³ / ₄	„		na 100 fl.	21 ¹ / ₄ fl.

Srednja cena mernika (pol vagana) žita: V Ljubljani 14. januar. pšenice domače 3 fl. 25.; banaške 3 fl. 40. — turšice 2 fl. 45. — soršice 3 fl. — — reží 2 fl. 30. — ječmena 1 fl. 50. — prosa 2 fl. 16. — ajde 1 fl. 59. — ovsá 1 fl. 20. — V Kraju 16. januar.: pšenice domače 3 fl. 25.; banaške 4 fl. — — turšice 3 fl. 1. — soršice 3 fl. 5. — reží 2 fl. 34. — ječmena — fl. — — prosa 2 fl. 10. — ajde 2 fl. 6. — ovsá 1 fl. 9.
V Kraju: prešiči, funt po 8 kr. — 7 kr.
Slanina (špeh) v bohih cent 23 fl. 30, v ribah 24 fl. 30.